

ELLADE, Gerayzade (2014). “Hüseyin Cavid ve Mehmet Akif Ersoy’un Eserlerinde Vatanseverlik Motifleri”. *Türk Dünyası Bilgeler Zirvesi: Gönül Sultanları Buluşması*. 26-28 Mayıs 2014. Eskişehir 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Ajansı (TDKB). Eskişehir, ss.533-537 (<http://bilgelerzirvesi.org>).

Gerayzade Ellada İSA KIZI*

HÜSEYİN CAVİD VE MEHMET AKİF ERSOY’UN ESERLERİNDE VATANSEVERLİK MOTİFLERİ

Hüseyin Cavid’in ve Mehmet Akif Ersoy’un şiir mirasları, Türk halklarının dünya kültürüne yaptıkları eşsiz bir katkıdır. Bu miras, sadece Azeri ve Türk halklarının ulusal gururu değil, aynı zamanda, tüm dünya halklarının sanatsal bir varlığını da oluşturmaktadır.

Hüseyin Cavid’in ve Mehmet Akif Ersoy’un sanatındaki vatan için, vatanın bağımsızlığı için mücadele önemli bir yer tutmaktadır. Bu şairlerin eserleri, ulusal tarihe derin bir ilgiyi, kendi ülkesinin kahraman geçmişine ilişkin vatansever bir gururu karakterize etmektedir. Vatanın kaderi, geçmişi, şu andaki ve gelecekteki durumu, Cavid ve Mehmet Akif’i derinden heyecanlandıran, onların vatandaşlık durumlarını belirleyen olgulardır.

Hüseyin Cavid ve Mehmet Akif Ersoy’un şiirlerinin en önemli tematik çizgisi, büyük tarihi olayların ve Türk ve Azerbaycan halklarının, özgürlük ve ulusal bağımsızlık mücadeleleri içindeki özgürlük aşığı ruhu ifade eden geçmişteki kahramanların örneklerinin tasviridir. Şiirsel formda ifade edilen derin insani duygular, şairlerin yaşantıları ve ruhsal durumları, insanların canlı, parlak görüntülerini, geçmiş dönemin olaylarını oluşturmakta, çağdaşların, halkın, kendi yaşam hakkı ve mutlu geleceği için mücadelesi hakkındaki doğru temsillerini şekillendirmektedir.

Hem Cavid hem de Mehmet Akif, savaş trajedisini gerçekçi bir şekilde tasvir etmektedirler, Birinci Dünya Savaşı’nın başlamasına kadar, insanlar arasında düşmanlık yaratan güçleri açığa çıkarmaya gayret eden düşünür-şairler olarak hareket etmişlerdir. Aynı zamanda, insanlık tarihinin, mevcut farklı ahlak, inanç, gelenek ve görenek,

* Doç.Dr. Kafkas Üniversitesi.

anlamsız çatışmalar ve çelişkilerle ilişkili olan çeşitli haksızlıklarla dolu olduğunu göstererek kendilerinin, insanın geçmişte, şu anda ve gelecekte toplumdaki rolü hakkındaki düşüncelerini okuyucuya iletmektedirler. Şairlerin düşüncesine göre, insanlık tarihi, milyonların, halkları düşmanlık ve nefrete yönelten bencil, kurnaz politikacıların zoraki iradesine tabidir.

İnsanlığı, para ve güç yoluyla daha yeni belalara çeken emperyalist çevrelerin arzularını ortaya koyan Azerbaycanlı Şair Hüseyin Cavid'in piyeslerinde, Belirli bir hedefe yönelmiş olan, kararlı kahramanlar, tarihi-romantik kahramanlara rastlanmaktadır. Şairin fikrine göre, yeryüzündeki mutsuzluğun kaynağı şeytan değil, kötü ruh değil, zorbalar, özgürlük zalimleridir. Cavid, kendi kahramanlarının ağzından şöyle sormaktadır: (“Magsud ve Şafig”)

... ve neden yoksullar katanlıkta çürümeli?

Nerede adalet, nerede?

Ve kendisi cevap vermektedir:

Canım benim, senin sorunlarını

Ben çözemem;

Bizim zamanımızda onların cevabı yok.

Sadece gelecek bunlara cevap verecek.

H. Cavid'in Birinci Dünya Savaşı öncesinde yarattığı eserlerinde, dramaturgun geniş bir özgürlük dizisine dikkat yönelttiği ortaya çıkmaktadır. Örnek olarak, ilerici ideallere olan özlemine rağmen, duygusal-romantik ruh halleriyle, radikal eylemler için yetersizliği ile farklı olan Camil (“Maral” draması) verilebilir. Sosyal adaletsizliğe karşı, yaratıcılık özgürlüğü, için savaşmayı görev bilen sanatçının trajedisi, kırsal İdildeki yaşamı da tam olarak aydınlatmaktadır. (“Propast” (Uçurum) piyesi)

“Şeyda” piyesinde, özgürlük için mücadeleye açık bir çağrı vardır:

Yoldaş, gözlerini aç! Ölüm uykusundan kalk!

Uzun zaman oldu boyunduruk karşısında eğildin!

Yeter, kalk, uyan!

Hüseyin Cavid, eserlerinde, düşünür-şair, ahlakçı olarak hareket etmektedir, kendisinin çeşitli öğretilere, felsefi, estetik, dini eğilimlere, vb. bakışını ifade etmeye gayret etmekte, insanlar arasında düşmanlık yaratan güçleri ortaya çıkarmaktadır. Bu, şairi kaygılandıran sorunlardan biridir ve H. Cavid bu nedenle eserlerinde, bu sorunu çözmek için muhtemelen yolları aramaktadır. Şair, tarihsel-

efsanevi temalara, tarihsel kişilere sıklıkla başvurarak, bunları sık sık idealize ederek temel sorunları gündeme getirmektedir. Şair, aynı zamanda, insanlık tarihinin, mevcut farklı ahlak, inanç, gelenek ve görenek, anlamsız çatışmalar ve çelişkilerle ilişkili olan çeşitli haksızlıklarla dolu olduğunu göstererek kendisinin, insanın geçmişte, şu anda ve gelecekte toplumdaki rolü hakkındaki düşüncelerini okuyucuya iletmektedir. Cavid'in düşüncesine göre, insanlık tarihi, milyonların, halkları düşmanlık ve nefrete yönelten bencil, kurnaz politikacıların zoraki iradesine tabidir.

Burjuva-demokratik devrimler döneminde, sömürgeci baskıya karşı milliyetçi-özgürlükçü hareket gelişmeye başladığında, H. Cavid, kendisinin, ideolojik ve sanatsal görüşünü şekillendiren demokrasiyi yansıtan felsefi ve estetik sistemlerin yeni formlarını aramaktadır. Şair tarafından yaratılan örneklerde, cömertlik ve bencillik, cesaret ve ihanet, sadelik ve kibir, vb. birbirleriyle karşı karşıya gelmektedir.

Mehmet Akif de eserlerinde, aynı şekilde, kendisinin savaşa karşı oluşunu defalarca ifade etmiştir. Birinci Dünya Savaşı, Çanakkale Savaşı, vb., tüm bunlar Mehmet Akif'i çok rahatsız etmiştir, şair, konuşmalarında, her zaman, kendisinin bunlara olumsuz yaklaşımını ifade etmiş ve bunları eleştirmiştir.

Mehmet Akif'in "Çanakkale Şehitlerine" isimli şiiri, Türkiye tarihinde silinmeyecek bir iz bırakmış olan, insanlık tarihindeki en büyük ve ağır mücadelelerden birine adanmıştır:

Şu Boğaz Harbi nedir? Var mı ki dünyada eşi?

En kesîf orduların yükleniyor dördü beşi,

- Tepeden yol bularak geçmek için Marmara'ya –

Kaç donanmayla sarılmış ufacak bir karaya,

Ne hayâsızca tahaşşüd ki ufuklar kapalı!..

1915 yılında, İtilaf Devletleri tarafından Karadeniz Boğazları Çanakkale ve İstanbul Boğazının ve bunun yanı sıra İstanbul'un zapt edilmesi amacıyla Çanakkale'de başlayan savaş, Türk halkının zaferiyle sona ermiştir.

Vatanseverlik duygusu, şiirlerinde önemli bir yer tutmaktadır. Mehmet Akif, savaş trajedisini gerçekçi bir şekilde tasvir etmiştir ve savaş sırasındaki kanlı olayların tasvirinden kaçınmamıştır. Şair, kalbinde bir acıyla, birçok kahramanın bu savaşta kurban olduğunu ve Çanakkale'deki savaşın sadece, inanç, irade gücü, vatan sevgisi, askerlerin azim ve kararlığı sayesinde zaferle sonuçlandığını yazmaktadır. Korkusuz Türk askerleri, güçlü ve iyi şekilde silahlandırılmış olan düşmanlar karşısında korkmamışlardır. Şair, onların vatan için şehitliklerinin büyük bir

onur olduğuna inanmaktadır:

Tüllenen mağribi, akşamları, sarsam yarana...
Yine birşey yapabildim diyemem hâtırana.

Sen ki, son ehl-i salîbin kırarak savletini;
Şarkın en sevgili sultânı Selâhâddîn'i,

Kılıç Arslan gibi iclâlâline ettin hayrân...
Sen ki, İslâmı kuşatmış, boğuyorken husran;

O demir çemberi göğsünde kırıp parçaladın;
Sen ki rûhunla berâber gezer ecrâmı adın;

Sen ki a'sâra gömülse taşacaksın... Heyhât!
Sana gelmez bu ufuklar, seni almaz bu cihât...

Ey şehîd oğlu, şehîd isteme benden makber,
Sana âğûşunu açmış duruyor Peygamber.

Vatanseverlik motifleri Mehmet Akif'in başka şiirlerinde de vardır: "Ordunun Duası", "Cenk Şarkısı", vb., şair bu şiirlerinde, Türk askerini direnmeye çağırmaktadır. Savaşçının kahramanlığını söylemektedir:

Durma git evladım, açıktır yolun...
Cenke sıvansın o bükülmez kolun.
Süngünü tak ön safa geçmiş bulun.
Uğrun açık olsun uğurlar ola...

Bu durumda, Burjuva-demokratik devrimler döneminde, sömürgeci baskıya karşı milliyetçi-özgürlükçü hareket gelişmeye başladığında, Hüseyin Cavid ve Mehmet Akif, demokrasiyi yansıtan felsefî ve estetik sistemlerin yeni formlarını aramışlardır. Bu şairler tarafından yaratılan örneklerde, cömertlik ve bencillik, cesaret ve ihanet, sadelik ve kibir, vb. birbirleriyle karşı karşıya gelmektedir.

Hüseyin Cavid ve Mehmet Akif'in eserleri, Türk şairlerinin birçok nesli için, form olarak olduğu gibi, içerik, vatanseverlik ruhu olarak da örnek teşkil etmektedir.

Şairlerin şiirlerinde anlatılan tarihsel sürecin kapsamı ve dinamiği, hayat hakkında son sözün söylenmesinin imkansız olduğu

fikrine çıkmaktadır. İnsanın ve insanın içinde yaşadığı toplumun zihnindeki ebedi mücadele dışında her şey değişir, her şey geçicidir. Ancak, maalesef, güçler dengesi şimdilik iyi insanların yararına değildir. Cavid'in ve Mehmet Akif'in şiiri, geleceğe yöneliktir. Şiirin de, tarih gibi sonu yoktur.

Literatür

H. Cavid, Piyesler (iki kitap), Birinci Kitap, Bakü, Yazychy, 1982.

H.Cavid, Seçilmiş eserleri, 3. Cilt, Bakü, Azərneşr, 1972.